'Vergeleken met de regio zijn onze chollers clean'

Opleiding verslavingsonderwijs in Aruba van start

Er zouden in Aruba 11.000 mensen verslaafd zijn aan drugs, zo werd ruim zes jaar geleden bekend. De verslavingszorg stond toen nog in de kinderschoenen en van een gecoördineerd overheidsbeleid was geen sprake. Nu staan verslavingszorg en drugspreventie op de politieke agenda, waardoor na jaren van voorbereiding het Bureau Nationale Drugscoördinatie kon worden ingesteld. De plannen voor preventie, opvang en rehabilitatie kunnen eindelijk worden uitgevoerd. In oktober start de opleiding verslavingsonderwijs, een nieuwe mijlpaal in de drugsbestrijding in Aruba.

Door Hellen van der Wal

De nieuwe opleiding verslavingszorg is om twee redenen uniek. In de eerste plaats omdat er noch in de regio, noch in Nederland, een dergelijke opleiding bestaat, en in de tweede plaats omdat de opleiding specifiek wordt toegesneden op de Arubaanse situatie, uitgaande van het *Criollo*-model. Het idee dateert uit 1997, net als het eerste wetenschappelijke onderzoek van Fundini naar de drugsproblematiek in Aruba. Het onderzoek wees uit dat er een schrikbarend aantal drugsverslaafden in Aruba is, waarvan 2000 als problematisch werden aangemerkt.

Voor Eric Nassy, die zich als nationale drugscoördinator al vele jaren op dit terrein beweegt, was dit aantal geen verrassing: "In de Arubaanse gemeenschap wordt alles – van geboorte tot de dood – met alcohol en drugs gedaan. Men zoekt een reden om de consumptie van deze middelen te rechtvaardigen. Het heeft echter tot 1995 geduurd, tijdens een symposium over criminaliteitsbestrijding, eer we voor het eerst openlijk over de verslavingsproblematiek, en in het bijzonder het probleem van de chollers, durfden te praten. De belangstelling voor die workshop was destijds verrassend groot. Achteraf is dat ook te verklaren aan de hand van de bevindingen van het onderzoek: met zoveel mensen die drugs gebruiken, krijgen nog veel meer mensen met de problemen van drugs te maken."

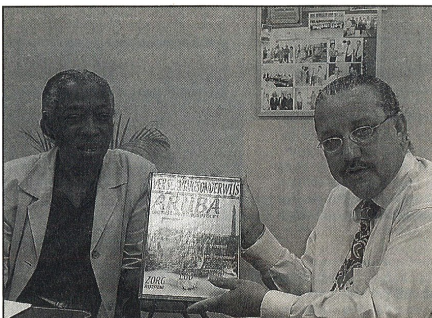
'In de Arubaanse gemeenschap wordt alles met alcohol en drugs gedaan.'

Het onderzoek toonde een toename van verslaving op jonge leeftijd en een stijging van crimineel gedrag van verslaafden om hun behoeften te bevredigen. Het omgaan met verslaafden werd steeds problematischer. Ze werden in toenemende mate verstoten uit hun directe leefomgeving om vervolgens een *choller*-bestaan te gaan leiden.

Nassy vertelt hoe in 1996 het Centro Dakota werd geopend, destijds een laagdrempelige drugsvrije therapeutische gemeenschap, waar dakloze problematische drugs- en alcoholafhankelijken op vrijwillige basis werden opgevangen en de mogelijkheid tot rehabilitatie en resocialisatie werd aangeboden. Toen dit centrum een jaar draaide, werd de vraag naar gekwalificeerd personeel voor de verslavingszorg meer en meer merkbaar.

Nassy: "We werkten destijds voornamelijk met therapeuten die in Nederland waren opgeleid. Verslavingszorg maakt daar echter nog geen 5 procent van de opleiding uit. Daarnaast was het nodig om een opleiding toegespitst op onze eigen situatie te hebben. Ik ben ervan overtuigd dat verslaving wereldwijd weliswaar dezelfde elementen kent, maar op het gebied van benadering en rehabilitatie zijn er culturele en andere verschillen waar je rekening mee moet houden. Het idee voor een specifieke opleiding komt ook daaruit voort."

"Destijds was Steve Gibbs, de huidige directeur van Centro Colorado, in Nederland in opleiding bij Rosita Otterspeer. Via hem kwam ik met haar in contact en is er een steeds intensievere werkrelatie ontstaan met het Coördinatiebureau. Zo heeft Rosita in 2000 een onderzoek gedaan naar de scholingsbehoefte in Aruba. Het project is begin 2002 in een stroomversnelling gekomen dankzij de huidige minister. Rosita kon naar Aruba komen om het verslavingsonderwijs hier te ontwikkelen, naar de Arubaanse behoefte, gebaseerd op het onderzoek."

Rosita Otterspeer (l) en Eric Nassy met het projectdossier verslavingszorg

SCHOLINGSBEHOEFTE

De opleiding verslavingszorg is niet uit de lucht gegrepen, aldus Otterspeer, inmiddels hoofd van de sectie onderwijs bij het Coördinatiebureau Drugsbestrijding. "De voorbereidingen zijn heel zorgvuldig gedaan, gebaseerd op een breed behoefteonderzoek uit 2000, in 28 organisaties in verschillende sectoren, zoals hotels, het onderwijs, beveiliging, politie, maatschappelijk werk en diverse opleidingen. Vooral bij de mensen die al in de verslavingszorg werkten bestond de behoefte aan een opleiding, om de kwaliteit van de zorg te verbeteren. Ze hebben het hart op de goede plek, maar hebben geen specifieke opleiding gehad. Ze ervaren aan den lijve dat de problematiek rond verslaving steeds moeilijker werd. De verslaafden zijn niet alleen verslaafd, maar hebben vaak additionele problemen, soms door hun verslaving, maar ook als gevolg van een psychische stoornis."

De groep die graag geschoold wil worden varieert van mensen die geen enkele vooropleiding hebben, tot academici. Otterspeer: "Zo zijn we gekomen tot lbo, mbo en hbo, met een speciale opleiding voor mensen die geen vooropleiding hebben, en dat is de zorgassistent van de verslavingstherapeut. Ik ben vervolgens gaan onderzoeken wat de sociale impact van drugs is in Aruba. Met al die gegevens zijn we naar de Directie Onderwijs gestapt om na te gaan aan welke eisen een opleiding verslavingszorg moet voldoen om door de Directie te worden erkend."

Vervolgens is een projectdossier samengesteld, een product van samenwerking tussen ontzettend veel mensen en organisaties. Het is het raamwerk om de opleiding te kunnen starten en omvat het doel en de visie op het onderwijs, de beroepsprofielen en opleidingskwalificaties, een financieringsplan en de wijze waarop samengewerkt wordt. Op 1 oktober start de basisopleiding van een jaar, voor alle niveaus. Er wordt begonnen met twee groepen, hoewel er nu al voldoende belangstelling is om vijf groepen te maken.

CRIOLLO-MODEL

Het verslavingsonderwijs is gebaseerd op de visie van het Coördinatiebureau Drugsbestrijding: het terugdringen van de geestelijke, maatschappelijke en fysieke afhankelijkheid als gevolg van het drugsgebruik en het rehabiliteren van drugsverslaafden tot volwaardig lid van de samenleving. Alle activiteiten zijn erop gericht om het verslavingsproces te beïnvloeden, om tot gedragsverandering te komen. Dat betekent ook dat het verslavingsonderwijs uit dient te gaan van de specifieke kenmerken van de Arubaanse situatie: het *criollo-model*, zoals men het bij het Coördinatiebureau heeft betiteld. Bij rehabilitatie is het vooral van belang om rekening te houden met de kleinschaligheid van Aruba. Het is voor een ex-verslaafde heel gemakkelijk om in het oude patroon terug te vallen, als hij weer in dezelfde omgeving terugkomt. Die omgeving moet worden meegenomen in het rehabilitatieproces. Er moet daarnaast een meer positieve grondhouding ten aanzien van de gerehabiliteerde verslaafde worden gecreëerd, zodat deze ook een eerlijke kans krijgt om een nieuw bestaan op te bouwen. En er moet worden gewerkt aan een betere kijk op verslaving in de maatschappij.

Uit het Fundini-onderzoek blijkt dat men zich vooral focust op de 'illegale' drugs. Het alcoholprobleem is daarentegen vele malen groter, maar is maatschappelijk veel meer geaccepteerd. Alcohol is 'legaal'. In het criollo-model wordt rekening gehouden met het individu, hoe hij tegen de werkelijkheid aankijkt en in welke werkelijkheid hij terugkomt.

Beleidsmedewerker Cheo Martes legt het zo uit. "Er zijn verschillende benaderingswijzen en modellen beschikbaar uit het buitenland, maar die kunnen wij niet zonder meer gebruiken. Zo wordt in Nederland in de hulpverlening aan verslaafden veel nadruk gelegd op de psychische kant en in Amerika is het uiterlijk erg belangrijk. De benaderingswijze en de omgang van mensen is daar heel anders."

In Aruba is het moeilijk om met iemand een confrontatie aan te gaan, dat leidt tot gezichtsverlies en heeft tot gevolg dat die persoon je uit de weg gaat. Volgens Martes kent het criollo-model daarom elementen uit verschillende buitenlandse methoden. Zij hebben ernaar gestreefd een balans te vinden tussen het lichaam, de emotie, spiritualiteit, de psychische en de sociale aspecten van een persoon. "Je moet het zo zien: in Aruba houden we van uiterlijkheden, doen we Amerikaans aan, dat zie je aan onze mooie, grote auto's. We zijn Nederlands in het netjes toepassen van de verkeersregels, maar daarbinnen hebben we een Zuid-Amerikaanse hoffelijkheid, door andere automobilisten voor te laten gaan. Op deze mengelmoes van culturen en gewoontes die één persoon in zich heeft, moeten de benaderingswijze en de therapie zijn afgestemd. Het moet daarom ook een dynamisch model zijn."

'GERED'

De belangstelling voor de verslavingszorg en voor de opleiding is groot: er zouden nu al vijf groepen van twintig personen kunnen starten. Volgens Eric Nassy is dit te danken aan de goede public relations gedurende de afgelopen jaren en de bewustwording dat verslaving een gezamenlijk, maatschappelijk probleem is. Nassy: "Het is een onderwerp dat bij de nieuwe generatie heel erg leeft. Zoveel mensen worden tegenwoordig geraakt door drugs: het is heel dichtbij gekomen en iedereen kent wel iemand. Daarnaast is zo langzamerhand de overtuiging gegroeid dat je er wat aan kunt doen. Enkele jaren geleden werd het onderwerp gerelateerd aan *chollers*, *lost cases*, en die moesten gewoon weg, uit het beeld. Vergeleken met de andere Caribische eilanden zijn we 'saved': dat is mede te danken aan het feit dat we al in 1984 met FADA met preventie zijn begonnen."

'We weten alles: wie gebruikt, wie verkoopt, wie importeert...'

Hij vindt dat de problematiek op Curaçao en Bonaire ook zichtbaarder is. En: "In Trinidad struikel je letterlijk en figuurlijk over de verslaafden. Vergeleken met hen zien onze verslaafden er schoon en netjes uit. Daar hebben ze nauwelijks kleren aan, ze hebben olifantenvoeten van het voortdurend blootsvoets lopen en op hun huid zit de vuiligheid aangekoekt."

De motivatie om een shelter op te zetten werd in Trinidad nog meer versterkt, zegt Nassy. "Je kunt daarmee voorkomen dat mensen zover afglijden. Heel vaak wijzen mensen met de vinger naar Nederland, dat men daar te tolerant is ten opzichte van drugs. Maar ik denk dat we niet zo snel moeten zijn met wijzen. Aruba heeft ook een tolerant beleid. Niet zo openlijk, maar we weten alles: wie gebruikt, wie verkoopt, wie importeert... De politie treedt niet op, omdat het probleem zich anders verplaatst en het minder te controleren wordt. Om het beheersbaar te houden hebben we shelters en 'street corner workers' nodig. Een nieuwe aanvulling van de Ketenzorg, waar we de afgelopen zeven jaar in Aruba al heel stevig mee bezig zijn, ook ten aanzien van de 'double trouble' gevallen (mensen die zowel verslaafd zijn en nog een additioneel probleem hebben). Ik denk dat we goed bezig zijn en vergeleken met de regio vooruit lopen, vooral wat betreft de infrastructuur, hoe het nu is, wat het wordt en wat de perspectieven zijn. En dat maakt dat ook de belangstelling bij de jeugd voor de drugsbestrijding en de verslavingszorg zo groot is."

Ontwikkeling van de hulpverlening

De verslavingshulpverlening begon al in de jaren vijftig en was toen voornamelijk gericht op alcoholmisbruik.

In 1955 werd **Samba** opgericht (Stichting Alcohol Misbruik Aruba). De verslaafden werden voornamelijk medisch behandeld. In 1989 werd begonnen met gedragstherapeutische behandelingen.

In de jaren zestig werd de **AA**, Alcoholics Anonymous en medio de jaren tachtig de Narcotics Anonymous (**NA**) opgericht.

Het preventieve werk begon in 1984 toen een groep verontruste ouders de Fundacion Anti Droga Aruba **FADA** oprichtten.

In 1993 werd door Samba het eerste rehabilitatiecentrum geopend, de Clinica Zr. Mimi Ecury. Inmiddels was er ook samenwerking met het *United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention* en werd een Nationale Drugscoördinator benoemd en in 1995 een Nationale Drugsraad. Centro Dakota opende haar deuren, aanvankelijk voor vrijwillige opvang, inmiddels een gesloten inrichting voor de opvang van onder curatele gestelde verslaafden. De laagdrempelige opvang is verhuisd naar Centro Colorado.

In 1997 wordt voor het eerst een wetenschappelijk onderzoek naar de sociale impact van drugs in Aruba afgerond door Findini, onder leiding van drs. Sankatsin. Twee jaar later werd het beleidsplan 'Drugsproblematiek en scholen' afgerond door een multidisciplinaire werkgroep.

In 2000 wordt het onderzoek naar de opleidingsbehoefte in Aruba afgerond. Het vormt de basis voor het opleidingsprogramma verslavingszorg dat in oktober 2003 start. Na de basisopleiding komen er vervolgprogramma's op lbo-, mbo- en hbo-niveau.

De volgende mijlpaal zal zijn het openen van een shelter in Oranjestad, om het probleem van rondzwervende chollers in de binnenstad te verlichten.

De begroting voor de drugsbestrijding en verslavingszorg is in Aruba gedurende 10 jaar gestegen van 180.000 naar 8,5 miljoen florin.